

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

18 נוב 2018
40614-10-16

פס"ד העוסק בבחינת תוקף של צוואות
עילות ביטול
ראיות נוספות בערעור ועוד

השופט

1. סג"נ ישעיהו שנלר - אב"ד
2. סג"נ קובי ורדי
3. עינת רביד

המערערים

1. דוד גבריאלי פרס
2. מיכאל פרס
3. שרה פרס

ע"י עו"ד דורון רוזנברג

- נגד -

המשיבות

1. כרמלה פרס
2. רותי פרס

ע"י עו"ד גרשון שניידר

פסק דין

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

השופט ישעיהו שנלר, סג"נ:

1. ערעור על פסק דינו של בית משפט לענייני משפחה תל אביב-יפו (כבוד השופטת תמר סנונית פורר) מיום 16.8.2016 בת"ע 16941-02-12, ת"ע 16945-02-12, ת"ע 27285-06-12 ות"ע 27206-06-12, במסגרתו ניתן צו לקיום צוואת המנוח, גבריאל (גיגי) פרס ז"ל (להלן: המנוח), מיום 21.7.2011 (להלן: הצוואה האחרונה) ונדחתה הבקשה לצו קיום צוואתו של המנוח מיום 31.8.2003 (להלן: צוואת 2003).

הרקע העובדתי:

2. המנוח גבריאל (גיגי) פרס נפטר ביום 6.9.2011, בגיל 86, היה נשוי לכרמלה פרס (להלן: האלמנה) 64 שנים, עד פטירתו. למנוח היו 2 ילדים, עוזי. פרס (להלן: הבן) ורותי פרס. (להלן: הבת).
הבן עוזי פרס היה נשוי לברכה פרס. (להלן: האם) וממנה נולדו לו 3 ילדים, הם המערערים, דוד גבריאל פרס, מיכאל פרס, ושרה פרס.
הבן עוזי פרס נהרג בשנת 1992 בתאונת מטוס.

3. בשנת 2007 מונתה הבת רותי פרס לאפוטרופוס לגוף ורכוש של המנוח, גרשון גיגי פרס עקב מחלתו, תוך התנגדות עזה של המערערים. למערערים נקבעו הסדרי שהיה של פעם בשבוע עם המנוח ובליוי של פקידת עו"ס.
באוקטובר 2010 הגישה הבת רותי פרס בקשה לביטול מינוי האפוטרופוסות, גם לבקשה זו של ביטול המינוי התנגדו המערערים התנגדות נחרצת.
בדצמבר של אותה שנה פסקו המפגשים של המערערים עם המנוח, עקב הוראתו של המנוח כי אינו מעוניין לפגוש אותם.
ביום 17.3.2011 החליט בית משפט קמא על ביטול האפוטרופוסות עקב שיפור במצבו של המנוח. המערערים הגישו בקשת רשות ערעור לבית המשפט המחוזי אשר נדחתה ביום 13.7.2011.

4. המנוח ערך מספר צוואות בחייו. שתיים מהן במוקד המחלוקת העיקרית שבין הצדדים: צוואת 2003 וצוואתו האחרונה משנת 2011. בכל הצוואות ציווה המנוח את עזבונו לבני משפחתו, כאשר בכולן נחלה האלמנה, אך

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

היחס בין חלקה של האלמנה לשאר בני המשפחה השתנה עם השנים, עד לציווי מלוא עזבונו לאלמנה כרמלה פרס בצוואתו האחרונה. להלן יפורטו בתמצית הצוואות שערך המנוח:

א. צוואה מיום 29.8.1992 – צוואה בכתב יד, לפיה ציווה שלישי לאלמנה, שלישי לבת ושלישי ליורשי בנו (ללא ציון שמות הילדים), שנפטר כחודש טרם עריכתה.

ב. צוואה מיום 31.8.2003 – אותה ביקשו המערערים לקיים – ובה ציווה שלישי לאלמנה, שלישי לבת ושלישי למערערים תוך פירוט שמותיהם. בצוואה זו המנוח מציין שני חשבונות בנק בהם הפקיד כספים שאלו הם למעשה המנה של המערערים מהעזבונו, בכדי למנוע מחלוקות.

ג. צוואה מיום 12.1.2004 – תוספת לצוואה משנת 2003 בה לבת יש נתח נוסף בחלקת מקרקעין לעומת השאר.

ד. צוואה מיום 14.9.2006 – צוואה בכתב ידו של המנוח, בה הוא מבטל את כל הצוואות הקודמות במפורש ומוריש את כל רכושו לאלמנה, ואם ביום פטירתו היא לא תהיה בין החיים, בחינת יורש במקום יורש, לבת (להלן: צוואת 2006).

ה. צוואה מיום 21.12.2010 – צוואה בכתב ידו של המנוח, בה ציין שערך את צוואת 2006 והוא חוזר ומאשר אותה, עורך את המסמך בפני נוטריון עו"ד ליפקין, עו"ד שצקי וד"ר גולדנברג.

ו. צוואה מיום 27.3.2011 – מסמך ביטול בכתב ידו של צוואת 2003.

ז. צוואה מיום 21.7.2011 – צוואתו האחרונה של המנוח – אותה ביקשו המשיבות לקיים ולה מתנגדים המערערים - צוואה בעדים בפני עוה"ד גרשון שניידר ועו"ד נטע לי איברי, בה ציווה כאמור את כל רכושו לאלמנה כרמלה פרס, ואם ביום פטירתו היא לא תהיה בין החיים, לבת רותי.

5. כאן אין מנוס מלהזכיר כי בעת הדיון ביום 1.3.2015 עם תחילת עדותה של האם, ברכה פרס, היא ביקשה להוסיף לתצהיר עדות הראשית מטעמה,

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

פרטים נוספים. בתחילת עדותה חשפה האם את ה-"סוד המשפחתי":
הטענה כי דוד גבריאלי פרס, וייתכן גם שני המערערים הנוספים, הוא בנו של המנוח, גיגי, תוצר של קשר זוגי שהיה ביניהם שנים ארוכות, מאז הייתה בת עשרה, לטענתה.

עוד נטען כי כל בני המשפחה ידעו, לכל הפחות בשנים האחרונות בטרם פטירתו של המנוח, על קשרי המשפחה האמיתיים שבין המנוח למי שהוצגו כנכדיו, ילדי בנו עוזי ז"ל.

יחד עם זאת, המערערים לא ביקשו לתקן את ההתנגדות בטענה זו בבית המשפט קמא, אך נתנו לה משקל רב מאוד בחקירות הנגדיות ובסיכומיהם. נטען על ידי המערערים כי יש חשיבות לקשר המשפחתי הנכון בינם לבין המנוח, בעת בחינת אומד דעתו בצוואותיו.

6. בעת מתן פסק הדין של בית המשפט קמא בין הצדדים התנהלו עוד שני הליכים נוספים:

א. תמ"ש 49443-06-14 – תביעה על סך 23 מיליון ₪ שתבעו המערערים את המשיבות בגין כספים שלטענתם היו אמורים להתקבל מהמנוח.

ב. תמ"ש 61081-10-15 – תביעת אבהות שהגיש דוד גבריאלי פרס כלפי המנוח.

פסק הדין של בית משפט קמא:

7. בית המשפט קמא קבע כי שעה שלא נפלו פגמים בצוואה האחרונה, אשר הוגשה לקיום, נטל ההוכחה הינו על המערערים ואין המשיבות צריכות להוכיח את כשרותה של צוואת המנוח.

עוד נקבע כי הדרך המשפטית היחידה לביטול הצוואה הינה אך ורק בהתקיימות עילות ההתנגדות על פי החוק, ובפרט אלה אשר הועלו בהתנגדות המקורית אשר הוגשה על ידי המערערים, אשר תיקונה לא התבקש, השפעה בלתי הוגנת ומעורבות פסולה.

על אף ניסיון המערערים להדגיש כי המנוח היה אביו של דוד גבריאלי פרס, וכי לא ייתכן שהמנוח נישל את בנו ואת נכדיו מהצוואה, נקבע על ידי בית המשפט כי למעשה מדובר בצו קיום צוואה ולא מתן צו ירושה וכדי לבטל את צוואת המנוח האחרונה, המערערים היו צריכים לעמוד בנטלים ולהראות שהצוואה פגומה, והמערערים לא עמדו בכך.

8. בית המשפט קמא דן בעניין התמלולים שהגישו המערערים ומצא כי בכמה מקרים התמלולים היו מגמתיים, תוך שהושמטו חלקים מסוימים אשר נתנו

משמעות שונה לדברים. בית המשפט קמא קיבל את התמלולים כראייה אך נתן להם משקל נמוך ביותר, בהתחשב בכך שהמערערים טענו כי יש בידם שעות רבות של הקלטות, אך הביאו מעט מאוד הקלטות משנת 2007 ומעט משנת 2010 אשר לא תרמו דבר. בית המשפט קמא גם ציין, לשלילה, שההקלטות והתמלולים נחשפו רק בתיקי העיזבונות ולא הובאו בהליכים הקודמים לעניין האפוסטרופסות, כך שכנראה גם לדעת המערערים אין בהקלטות דבר.

בכל הנוגע לתיק האפוסטרופסות, נקבע על ידי בית המשפט קמא כי ניתן להסתמך על התנהלות הצדדים בו, ככל שהיא נוגעת לטענותיהם לגבי עילת ההשפעה הבלתי הוגנת ומעורבות פסולה ולגבי טענות אלה בלבד.

9. בית המשפט קמא קבע כי לא הייתה השפעה בלתי הוגנת בעריכת הצוואה לאחר שדן בארבעת המבחנים שנקבעו בפסיקה:

. מבחן התלות והעצמאות:

בהליך ביטול האפוסטרופסות, הובאו חוות דעת רפואיות מטעם מומחים שמינה בית המשפט וכן מטעם המשיבות אשר קבעו שעל אף התנהלות מוגבלת של המנוח עקב מצבו הרפואי התנהלותו נותרה עצמאית ובלתי תלויה.

הגם שהמנוח גיגי היה מטופל 24 שעות ביממה, נקבע על ידי בית המשפט קמא, בהסתמך על חוות דעת רפואית אשר הוצגה בפניו, כי מצבו הפיזי לא איין את מצבו ההכרתי והוא היה מודע למתרחש סביבו והביע עמדות נחרצות וברורות לגבי כל עניין ועניין. כמו כן, נקבע כי המנוח עמד על שלו לא פעם כאשר הדברים לא שיקפו באופן מלא את רצונו.

בית המשפט קמא קבע כי המנוח היה מטופל באופן קבוע על ידי מספר אנשי מקצוע אשר הבת אינה נמנית עליהם, וכי המנוח היה עצמאי ולא היה תלוי בזולת.

בית המשפט קמא דחה את טענת המערערים שהבת רותי גרה ושלטה בכל הנעשה בביתו של המנוח וכי הבת רכשה עבורו את הציוד הרפואי והתרופות, בעיקר לאור העדות, שבית המשפט מצא כאמינה, על כך שהבת נתנה לשירותי הרפואה את מספרו של המנוח כדי שיתנהלו מולו ישירות בכל העניינים הקשורים ברפואה.

. מבחן התלות והסיוע:

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

המערערים טענו שהבת רותי היא זו שטיפלה במנוח והמנוח היה תלוי בה, מנגד המשיבות טענו כי למנוח היו מספר רב של מטפלים שטיפלו בו ולבת כלל לא הייתה נגיעה בכל התחום הרפואי. בית המשפט קמא קבע כי המשיבות הוכיחו כי הטיפול העיקרי של הבת במנוח היה בתקופה שמאמצע שנת 2007 ועד לסוף שנת 2009 כאשר במועד עריכת הצוואה האחרונה, בשנת 2011, היה המנוח מטופל היטב על ידי גורמים מקצועיים אשר נתנו לו שירות מיטיב, ולכן המנוח לא היה תלוי בבת רותי.

. מבחן קשרי המצווה עם אחרים:

המערערים טענו כי המנוח היה מבודד ומנותק, אך בית המשפט קמא העדיף את גרסת המשיבות, אשר טענו שהמנוח קיים קשרים ומערכות יחסים רבות בעת עריכת הצוואה האחרונה ועל כך העידו הן העדים מטעם המערערים והן העדים מטעם המשיבות, ואף הוכח כי המערערים עצמם נהגו לפגוש את המנוח באופן סדיר עד שנת 2010.

. מבחן נסיבות עריכת הצוואה:

בית המשפט קמא קבע כי הוכח שמדובר היה ברצון חופשי, עקבי, ברור ומפורש של המנוח וכי למעשה הצוואה האחרונה חזרה על הצוואות הקודמות ובפרט על צוואת 2006 בה ציווה את כל רכושו לאלמנה.

העדה המרכזית של המערערים הייתה המטפלת הפיליפינית, ק. (להלן: המטפלת), אשר הובאה במיוחד לארץ לעדות. המטפלת העידה על קשר אוהב בין המנוח למערערים ועל כך שהבת השתלטה על חייו של המנוח ובודדה אותו מחבריו ומהמערערים, ואף נהגה לספק למנוח כדורי שינה על בסיס יומי ובניגוד לרצונו.

יחד עם זאת, בעדותה של המטפלת התגלו סתירות רבות ושפכה אור על תקופה קצרה מאוד של שלושה חודשים בה עבדה עם המנוח בין יולי 2007 לבין אוקטובר 2007 כאשר עזבה וחזרה לXXX. משכך, בית המשפט קמא נתן משקל נמוך מאוד לעדותה.

10. בית המשפט קמא גם קבע כי לא הייתה מעורבות פסולה של הבת ועורכי דינה בצוואה האחרונה וכי היא נעשתה מרצונו החופשי של המנוח. עוד נקבע כי המערערים לא הוכיחו כיצד הבת הייתה מעורבת בעריכת הצוואה, בעיקר בהתחשב בכך שהמנוח הוא זה שהתקשר לעו"ד שניידר, וכאשר הבת לא נכחה בעת עריכת הצוואה וכי הצוואה נערכה על ידי המנוח.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

עוד הוכח כי עו"ד שניידר ייצג את המנוח בעת ההליכים לביטול האפוטרופסות, ולכן זה היה טבעי שיפנה אליו גם לעריכת הצוואה. כמו כן, מתצהירו של עו"ד לפידות עולה כי מי שהכיר לבת את עו"ד שניידר היה המנוח עצמו ולא ההיפך.

בית משפט קמא קבע כי על המערערים היה לזמן את עו"ד שניידר לעדות וכי הימנעותם מלעשות כן חותרת תחת טענותיהם שלהם.

11. בית המשפט קמא בחן את אומד דעתו של המנוח וההבדל בין הצוואות וקבע כי לשון כל אחת מצוואות המנוח ברורה ומפורשת ואף במרבית מצוואותיו ציין המנוח גם מניע והסבר לאופן החלוקה והוסיף וביקש מיורשיו לכבד את רצונו ולקיים את צוואותיו.

כמו כן, נקבע על ידי בית המשפט קמא כי בחינת הצוואות תואמת וחופפת את האירועים המשפחתיים שקרו במקביל לעריכתן. עוד נקבע כי התחקות אחר מכלול הנסיבות הסובבות את עריכת הצוואות של המנוח מסייעת להבנת אומד דעתו הברור והמפורש של המנוח, משתלבת עימם ומשרטטת תמונה מלאה ושלמה של רצונו.

12. בית המשפט קמא קבע כי הצוואה האחרונה אינה שונה מבחינה מהותית ואינה משנה את מצב הדברים כפי שהורה המנוח עוד בצוואת 2006 ובמסמכים שערך שוב ושוב, כאשר הוא שב ומצווה את כל רכושו לאלמנה.

יתרה מכך, נקבע על ידי בית המשפט כי הוכח שהמנוח חש חסר אונים אל מול הטענות החוזרות ונשנות של המערערים על זכותם ברכושו וכי חש צורך לחזור על רצונו שוב ושוב במסמכים שערך.

כמו כן, בית המשפט קמא קבע כי הוצאתם של המערערים מצוואתו של המנוח הייתה על רקע חילוקי הדעות הקשים עימם בהליכי האפוטרופסות, וכן לאור תפיסתו של המנוח כי העניק להם ביד רחבה עוד בחייו.

13. אשר על כן, בית המשפט קמא קיבל את בקשת המשיבות למתן צו קיום צוואתו האחרונה של המנוח ודחה את בקשת המערערים לצו קיום צוואת 2003 של המנוח.

לאחר בחינת האופן בו נוהל ההליך, לאור היקף ההליכים וגם לאור נימוקי פסק הדין, בית המשפט קמא קבע כי על המערערים לשאת בהוצאות המשיבות באופן משמעותי ופסק להן הוצאות בסך של 140,040 ₪.

טענות הצדדים בערעור:

טענות המערערים:

14. המערערים טענו כי שגה בית המשפט קמא בהתעלמו מקלטות אותן הגישו המערערים, בהן נשמע המנוח מתבטא בקולו שלו עצמו, כשלדברים הנשמעים קיימת חשיבות עליונה להבנת מרקם היחסים המשפחתיים שבין הצדדים לתיק ולצורך בירור הסוגיות שהועמדו לפתחו של בית המשפט קמא.

עוד נטען כי לו היה בית המשפט קמא מאזין לשיחה מיום 16.11.2010 היה לומד על יחסו האוטנטי של המנוח לנכדיו, על תפיסתו את חייו כשבוי בצינוק, ללא יכולת לשנות את גורלו, על בידודו ובדידותו ועל רוחו שכבר הייתה שבורה. נטען כי לאורך כל השיחה ביטא המנוח את יחסו החם והאוהב למערערים, שבועיים בלבד טרם המועד בו נטען כי בחר להתנתק מהם כליל, בשל כעסו עליהם.

כך גם נטען כי טעה בית המשפט קמא בהחלטתו שלא להתיר קבלת מידע רפואי אודות המנוח לתקופה הסמוכה לעריכת הצוואה.

15. יתר על כן, נטען כי שגה בית המשפט קמא בניתוח מאפייני ההשפעה הבלתי הוגנת, כמו גם יישום ההלכה הפסוקה הנוגעת לפגם זה על הראיות שנפרשו בפניו ובתפיסה הכוללת של העדויות. נטען על ידי המערערים כי בבוא בית המשפט לבחון אם התקיים רצונו האמיתי, העצמאי והחופשי של המצווה אין די בבחינת התקיימותן של כל אחת ואחת מהעילות לפסילת צוואה, אלא עליו להידרש לכך מתוך בחינה כוללת ורחבה של מכלול הנתונים גם בהקשר לעילות פסלות נוספות ואפילו אם אין בהן, כשלעצמן, כדי לבסס ביטול הצוואה בעילת פסלות עצמאית.

כך גם נטען כי בית המשפט קמא התעלם מקיומו של דפוס יחסים מיוחד בין הבת למנוח המקיים כשלעצמו חזקה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת ללא צורך בהוכחת תנאים נוספים.

עוד נטען על ידי המערערים כי שגה בית המשפט קמא ביישום מבחן התלות והעצמאות, מבחן התלות והסיוע וכאשר קבע כי המנוח קיים קשרים חברתיים רבים ולא היה מבודד.

16. המערערים מוסיפים וטוענים כי שגה בית המשפט קמא כאשר קבע כי הבת אינה הנהנית העיקרית בצוואת המנוח אלא האלמנה, כאשר בקביעה זו התעלם מכך שהבת היא זאת ששולטת באמה והיא זו שמנהלת בפועל את כל ענייני רכושה.

כמו כן, נטען כי בית המשפט קמא אף התעלם כליל מהעובדה, כי מעת תחילת מחלותיו של המנוח ומינויה של הבת כאפוטרופוס, נבצר מהנכדים לבקרו באין מפריע ובתדירות שלה הורגלו בעבר, בעוד שלבת הייתה גישה חופשית, ישירה ובלתי מוגבלת למנוח.

כך גם נטען כי טעה בית המשפט קמא משלא זקף לחובתן של המשיבות את מחדלן מלזמן את עו"ד שניידר, עד ועורך הצוואה האחרונה, ומשקבע כי היה דווקא על המערערים להזמין לעדות, כאשר היו אלה המשיבות שנדרשו לסתור את ההנחה בדבר השפעה בלתי הוגנת, בעזרת ראיה חיובית כי הצוואה הייתה פעולה עצמאית של המצווה.

17. נוסף על כך, המערערים טענו כי טעה בית המשפט קמא בקביעתו כי הנסיבות שהביאו לכתיבת הצוואה האחרונה ואי הכללתם בצוואה זו, הינן ניתוק הקשר עם הנכדים בשל הליכי ביטול האפוטרופסות וחילוקי הדעות ביניהם.

עוד נטען כי בית המשפט קמא טעה משקבע כי תפיסתו של המנוח, כי העניק למערערים ביד רחבה עוד בחייו היוותה שיקול נוסף להדרתם מצוואתו, שכן כל אותן הענקות אליהן מתייחס בית המשפט קמא ניתנו על ידי המנוח לנכדים עוד עובר לעריכת הצוואה משנת 2003, במסגרתה כאמור חילק את עזבונו באופן שווה בין האלמנה, הבת והנכדים.

כך גם נטען כי המניע עליו הצביע בית המשפט קמא, ניתוק הקשר בין המנוח לנכדים בשל הליכי ביטול האפוטרופסות, הינו תוצאה של תפיסה מסולפת של המציאות, כאשר המנוח היה שרוי בתקופה הסמוכה לעריכת הצוואה האחרונה "במערבולת", ולסברת המערערים הבת הלעיטה את המנוח בדברי שטנה וכזב, כאילו הנכדים יוצאים נגדו, מבקשים להשתלט על רכושו ולבזוז את כספו. נטען כי הצוואה שנערכה שבוע לאחר מכן, לא הייתה פרי מחשבה צלולה ועצמאית אלא כתוצאה מאותה מערבולת, שגרמה לו לראות את המציאות בצורה מסולפת.

18. המערערים אף טענו כי בית המשפט קמא התעלם כליל מהראיות שהוצגו בפניו, ולפיהן החתמתו של המנוח על הצוואה האחרונה היוותה רכיב בודד מתוך מערך כולל ומחושב היטב מצד הבת של השתלטות על רכושו של המנוח, עוד בחייו, הן במהלך תקופת מינויה כאפוטרופוס והן לאחר ביטולו של מינוי זה.

באשר לשאר הצוואות שנערכו על ידי המנוח, נטען על ידי המערערים כי הצוואה מיום 21.12.2010 וכך מסמך ביטול הצוואה מיום 27.3.2011 נגועים באותם פגמים כפי הצוואה האחרונה, דהיינו השפעה בלתי הוגנת, מעורבות בעריכת הצוואה וטעות, ועל כן לו היו מוגשים לקיום – היה מקום לבטלם מאותם טעמים. כמו כן, נטען כי הצוואה מיום 21.12.2010 נעדרת אישור נטריוני לפי דין ומסמך ביטול הצוואה מיום 22.3.2011 נחתם בפני עד אחד בלבד.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

באשר לצוואת 2006, נטען כי לא הוכח קיומו של העתק מקורי, כי לא הוגשה בשום שלב לקיום, כי קיימים סימני שאלה בנוגע לאותנטיות המסמך וכי לא ייתכן שהמסמך נחתם במועד המצויין בו, והמדובר ככל הנראה במסמך שזויף ושנערך בסמוך למועד הסרת האפוסטרופסות.

טענות המשיבות:

19. לטענת המשיבות צדק בית המשפט קמא כאשר פסק כי יש לקיים את צוואתו האחרונה של המנוח בעיקר לאור העובדה שעוד בחייו "זעק" המנוח בכל דרך אפשרית את רצונו – בכתב לבית המשפט, בעל פה לעדים, בצוואות חוזרות, ובדרכים נוספות, כל זאת על מנת שלא יהיה לבית המשפט כל ספק, כי צוואתו האחרונה משקפת את רצונו הצלול והברור.

כך גם נטען על ידי המשיבות כי בית המשפט קמא סקר באורח מקיף ויסודי את צוואותיו, מכתביו ודבריו של המנוח, כמו גם את שלל הראיות שהובאו בפניו במסגרת ניהול ההליך, אותן בחן כמכלול, והגיע למסקנה ברורה שאינה מותירה כל ספק כי בחינת הצוואות תואמת וחופפת את האירועים המשפחתיים שקרו במקביל לעריכתן וכי התחקות אחר מכלול הנסיבות הסובבות את עריכת הצוואות של המנוח מסייעת להבנת אומד דעתו הברור והמפורש של המנוח, משתלבות עימם ומשרטטות תמונה מלאה ושלמה של רצונו.

20. כך גם תומכות המשיבות בקביעת בית המשפט קמא כי מתקיים מבחן הגיונה של הצוואה וזאת לאור השתלשלות העניינים העובדתית האמיתית, כפי שהוצגה בפניו. כמו כן, נטען על ידי המשיבות כי נדחתה בצדק על ידי בית המשפט קמא טענת המערערים כי "לא קרה דבר" בין המפגש ביום 16.11.2010 לבין המועד בו הופסקו הביקורים, כאשר הוכח לבית המשפט קמא כי מבחינת המנוח קרה הנורא מכל בתקופה זו – הוא הושפל כפי שלא הושפל מימיו ונבגד על ידי נכדיו בהם השקיע כה רבות מקטנותם, כאשר אלה פעלו כדי למנוע את ביטול האפוסטרופסות.

עוד נטען כי טענות המערערים בדבר השתלטות הבת על המנוח נידונות כעת בהליך השישי, לאחר שנדחו בעקביות על ידי כל הערכאות הקודמות, כי מדובר בערעור עובדתי, כי הטענה שהמנוח היה מבודד הופרכה בהליך בערכאה קמא ואף נקבע כי המנוח קיים קשרים חברתיים רבים.

21. יתרה מכך, בית המשפט קמא יישם נכונה את מבחן התלות והעצמאות, כאשר המערערים הם אלה אשר מבלבלים בין מצב פיזי ירוד לבין תלות. גם כאשר למבחן התלות והסיוע נטען כי בית המשפט קמא יישם נכונה מבחן זה, כאשר קבע כי הטיפול במנוח היה מקצועי, עצמאי ובלתי תלוי בבת, כי מרבית הטיפול נמסר לחברה חיצונית אשר אף שכרה את בעלי המקצוע

ושלחה אותם לדירת המנוח, סיפקה טיפול רפואי, ציוד רפואי ועוד. באשר להעברת הדירה של האלמנה על שם הבת, נטען על ידי המשיבות כי מדובר בדירה של האלמנה בלבד, כי ההעברה נעשתה בהתאם לרצונה של האלמנה ובכל מקרה אין ברישום הדירה על שם הבת כדי ליצור שליטה על מגוריו של המנוח שכן המערערים הם אלו שרצו להוציא את המנוח מדירת מגוריו וטענו כי המנוח רצה לצאת מביתו ולהתגורר עימם בביתם.

22. באשר לטענה כי בית המשפט קמא התעלם מדפוס היחסים בין הבת למנוח, נטען כי מדובר בטענה שעלתה לראשונה בערכאת הערעור, ובכל מקרה הטענה אינה נכונה שכן הבת כבר לא הייתה אפטרופסית של המנוח בעת עריכת הצוואה. כמו כן, מבחינה משפטית נטען כי המערערים לא הציגו, ולא בכדי, חזקה משפטית לקיומה של תלות, הקמה כתוצאה מכך שבתו של המנוח שימשה כאפטרופסית. נטען כי יחסי אב ובת מטבעם, ובפרט כאשר האב מזדקן, הם יחסים מיוחדים וקרובים, ומטבע הדברים, כאשר נולד הצורך באפטרופסות הרי שילדיו של אדם הם הראשונים שימונו לכך.

23. באשר לטענה שהבת הייתה בפועל הזוכה על פי הצוואה, נטען על ידי המשיבות כי בעת שכתב המנוח את צוואתו, האלמנה – לה הוריש את כל רכושו, הייתה אישה פעילה וצלולה והניסיון להתעלם מקיומה תוך קביעה שהבת היא היורשת האמיתית עוד בחייה, מקוממת מאין כמותה ודומה למנהגם של המערערים אשר נהגו כך גם כלפי המנוח, לנוסף בבתי המשפט השונים בצוואות המנוח, עוד בחייו, כאילו כבר איננו עוד.

24. באשר לטענה כי על המשיבות היה לזמן את עורך הצוואה לעדות, נטען כי היה על המערערים לזמנו לעדות שכן על הצוואה חלה חזקה הכשרות, ומי שרוצה לערער עליה, עליו הנטל.

בנוגע לטענה כי בית המשפט התעלם מהקלטות, נטען כי בית המשפט קמא בפסק דינו הבהיר כי דווקא שמע את ההקלטות וקרא את התמלולים אך קבע כי משקלם מופחת.

כך גם נטען כי הטענה בדבר הצורך במידע רפואי נוסף נדחתה אף היא ב-2 ערכאות, כי בית המשפט קמא קבע שעדויותיהם של עדי המשיבות היו אמינות ואובייקטיביות, וכי הטענה שעל בית המשפט קמא היה לקבוע מועדים נוספים לחקירות הינה אמתלה לצורכי הערעור בלבד.

25. באשר לטענה כי בית המשפט קמא שגה בהסתמכו על הענקות שנתן המנוח בחייו למערערים כמניע נוסף, נטען על ידי המשיבות כי המערערים לא כפרו בנתונים אודות ההענקות ובכל מקרה אין משמעות לכך שמרבית ההענקות נעשו עובר לצוואת 2003, כדי לשלול את עמדת המנוח, כפי שהתגבשה לאחר מכן, כי די בהענקות נדיבות ביותר אלה למערערים בחייו.

בנוגע לטענה כי המניע לנישול עליו הצביע בית המשפט קמא הינה תוצאה של תפיסה מסולפת של המציאות על ידי המנוח, נטען כי מדובר בטענה שגויה, אשר לא נטענה בהליך בערכאה קמא ומנוגדת למסכת הראייתית.

26. באשר לטענה כי בית המשפט קמא התעלם מתצהירו של ב. ש., נטען על ידי המשיבות כי מדובר בתצהיר של עד שנפטר ולכן נשללה מהן האפשרות לחקור את העד ולהפריך את תצהירו, ולכן צדק בית המשפט קמא כאשר נתן לו משקל מועט. כמו כן, נטען כי העובדה שהמערערים לא הצליחו לגייס ולו חבר אחד של המנוח שיאמת את גרסתם, כך שנאלצו להישען על תצהיר בודד של אדם שנפטר, מעידה כאלף עדים דווקא על אי נכונות גרסתם, זאת בשעה ששורה של חבריו, אוהביו, ובני משפחתו התייצבו לימין המשיבות ותמכו ללא סייג ועוררין בגרסתן.

27. בנוגע לטענה כי בית המשפט קמא התעלם מראיות המלמדות על השתלטות על רכושו של המנוח, נטען כי טענה זו לא נתמכת בראיה כלשהי ומבלי שהבת נחקרה על כך כלל. באשר לדירה של האלמנה, נטען כי הזכויות בה הועברו עוד טרם מינויה של הבת כאפוטרופסית של המנוח, ובכל מקרה הדירה הייתה של האלמנה בלבד, רשומה על שמה בלבד, וההעברה בוצעה בהתאם לרצונה והתנאי אותו קבעה כי תגור בה עד יומה האחרון. ביחס לכספים, נטען כי חלק מהכספים המשותפים בחשבונות שהיו על שמו של המנוח בלבד ושייכים למנוח ולא אלמנה גם יחד, חולקו ביניהם על פי הוראת בית המשפט בהליכי האפוטרופסות, כך שמחצית הכספים הוצאו מחשבונות המנוח עוד כשהיה חסוי בהוראת בית המשפט והועברו לידי האלמנה. מעבר לאמור, נטען כי המנוח, אשר נקבע על ידי מספר רופאים בלתי תלויים, כי הינו צלול ויכול לקבל החלטות בענייניו באופן עצמאי, היה רשאי, מעת שהוסרה מעליו האפוטרופסות, לעשות ברכושו כרצונו, מבלי שיש לכך כל השלכה לסוגיה הנבחנת ביחס לכשרות הצוואה.

טענות הצדדים בדיון:

טענות המערערים:

28. המערערים טענו כי קיימות שתי קלטות שבית משפט קמא לא התייחס אליהן, הקלטות מיום 9.11.2010 ומיום 16.11.2010. נטען כי אם בית משפט קמא היה מקשיב לקלטות הן היו יוצרות אצלו "ספק ולו הקל שבקלים". כך גם נטען כי כאשר המנוח שוחח עם הנכדים בקלטות "הוא כבר יודע" על ההתנגדות שהוגשה על ידי המערערים.

29. באשר לסוד המשפחתי, נטען כי עולה מהקלטות והמסמכים כי הבת התייחסה לסוד כאל עובדה מוגמרת, אך בתצהיר שהגישה לערכאה קמא היא שינתה את גרסתה וטענה שלמעשה אלה סיפורים הזויים, ולכן קיים פגם באמינותה.

30. באשר לצוואת 2006, נטען כי בדיון שהתקיים ב-30.7.2007, במסגרת תיק האפוטרופסות, לא הייתה מחלוקת לגבי צוואה נוספת לאחר צוואת 2003, וגם בהקלטה מיום 16.7.2007 הבת התייחסה לירושה ככזאת המחלקת באופן שוויוני את העיזבון בשלושה שלישים ולא בהתאם לצוואה של 2006, ולכן גם בנקודה זו קיים פגם באמינותה של הבת.

כך גם נטען כי צוואת 2006 זויפה, לא קיימת, ולעולם לא הוגש העתקה המקורי, והיא נערכה כדי ליצור תסריט חלופי, אם חלילה המנוח ילך לעולמו בטרם ביטול האפוטרופסות.

נטען על ידי המערערים כי אין צל של ספק שצוואת 2006 נחתמה הרבה יותר מאוחר, וכי אם אכן הייתה קיימת ב-2006, עו"ד שניידר היה מגיש אותה בהליכי האפוטרופסות, מיד לאחר שהמערערים הגישו לקיום את צוואת 2003.

טענות המשיבות:

31. באשר להקלטה מיום 9.11.2010, נטען כי שומעים את המנוח נסער ורוגז מאוד, ככל ששומעים אותו, וכי הושמטו מהתמליל שני חלקים אשר להם משמעות מכרעת. האחד, אחד המערערים אומר למנוח שתהיה שפיכות דמים, בין אם כך ובין אם כך. השני, המנוח בסופו של דבר אומר "אני לא אוותר". כך גם נטען כי אין ויכוח שדברים אלה נאמרו בהתייחס לאפוטרופסות.

כמו כן, נטען כי הרופא הגיע לאחר מכן, רבע שעה לאחר הפגישה, וכותב בדף המעקב "בהגיעי החולה נרגש לחוץ מאוד באופן בלתי רגיל (...). ולחצו עליו בענייני כספים וביקשו לא להוריד את האפוטרופסות".

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

עוד נטען כי השיחה הזאת בסוף לא הסתיימה בריב, אלא בזה שהמערערים אומרים למנוח לא לדאוג וכי יהיה טוב, ולכן המנוח יוצא מהשיחה וחושב שאם יהיה טוב אז בוודאי ויתרו על הרעיון.

32. בנוגע להקלטה מיום 16.11.2010, נטען כי עבר שבוע והמערערים לא הגישו התנגדות, ולכן המנוח השתכנע שהמערערים ויתרו. כמו כן, בקלטת אין מילה אחת על נושא האפוסטרופוסות, כך שהמנוח השתכנע שהנושא גמור.

המשיבות מסבירות את התנהגות המנוח בהקלטה, בכך שניסה לרצות את המערערים ולהתחנף אליהם, וככל הנראה הבין שעושים לו בחינה כאשר נשאל על שער הדולר, על הספר "הנסיך הקטן" ועל החדשות.

נטען כי המנוח רצה לצאת מהפגישה הזאת בשלום כדי שלא יגישו התנגדות להסרת האפוסטרופוסות, ולכן אף סיפר כי אין לו מכשיר סלולרי, כי הוא מנותק, וכי אף אחד לא פוגש אותו, זאת על אף שכן היה ברשותו מכשיר סלולרי, כפי שהעידו כל העדים, כולל של המערערים, ועל כך שצלצלו אליו, דיברו איתו וקבעו איתו פגישות.

33. באשר לטענה כי המערער היה מרותק למיטתו ותשוש, המשיבות הפנו לתמונות בהן נראה המנוח מנהל משא ומתן ביוני 2011, תמונות של המנוח יושב עם עו"ד לפידות ותמונה ביום ההולדת שלו.

המשיבות אף הסבירו כי השיפור במצבו של המנוח נבע מצינור אשר סידר את הגעת החמצן למוח, על כך העידו ארבעה רופאים, ואף המנוח עצמו במכתבו לבית המשפט, בו כתב כי הרופא שלו הסביר לו כי הייתה תקופה שהיה במצב קשה והיה צריך אפוסטרופוסות, אך במועד כתיבת המכתב היה בריא ולאור זאת ביקש את הסרת האפוסטרופוסות.

באשר למצבו של המנוח ב-2007, נטען כי הבת הגישה בקשה למינוי אפוסטרופוס וכך גם פנתה ד"ר קדוש, פסיכיאטרית בית החולים, לבית המשפט קמא וכתבה כי לאור מצבו של המנוח יש צורך למנות לו אפוסטרופוס. כמו כן, נטען כי כמה ימים לאחר מכן התברר למשיבות כי המערערים מנסים למשוך כסף מחשבון הבנק של המנוח.

34. בנוגע לצוואת 2006, נטען כי הבת לא ידעה עליה בזמן אמת, אך נודע לה עליה בשנת 2007. כך גם נטען כי העדים לא נחקרו בבית המשפט קמא בנוגע למועד בו נודע להם על צוואת 2006. עוד נטען כי בפגישה עם עו"ד שצקי, עו"ד ליפקין וד"ר גולדברג המנוח הציג את צוואת 2006 וכתב בכתב ידו "אני חוזר ומאשר שזו צוואתי".

לגבי טענת הזיוף, נטען כי המערערים יכלו לבקש לתקן את כתב ההתנגדות, אך הם לא עשו זאת, לכן לא הייתה התייחסות של המשיבות לטענה זו.

35. לאחר הגשת ההתנגדות, טוענות המשיבות, המנוח קורא לעו"ד שצקי, וביקש ממנו לארגן את הפגישה עם עו"ד ליפקין וד"ר גולדברג וזאת כדי לוודא שרצונו יקוים.

כך גם נטען כי המנוח אף הזמין אליו את פקידות הסעד, אשר נפגשו איתו פעמים רבות ומכירות את כל המשפחה, ואמר להן כי אינו מוכן שהמערערים יבואו אליו יותר וכי הם בגדו בו.

36. באשר לטענה כי האפוטרופסות ויחסי המנוח עם הבת הקימו חזקה בדבר קיומה של השפעה בלי הוגנת או למצער הפכו את נטל הראיות, נטען על ידי המשיבות כי כל העדים העידו באופן חד משמעי שהמנוח היה דעתן וכי לא היה מדובר באדם שאפשר היה לומר לו מה לעשות. עוד נטען כי בית המשפט קמא קבע כי לא הייתה שום תלות בבת.

המשיבות אף טענו כי כל בתי המשפט בערכאות השונות התרשמו שמה שמעניין את המערערים הירושה, הא ותו לא.

עוד נטען כי הפסיקה קבעה שצוואה לא צריכה להיות הגיונית או סבירה, וכי בית המשפט לא צריך לכתוב את הצוואה של המנוח.

37. בנוגע לחובה לזמן לעדות את עו"ד שניידר, נטען על ידי עו"ד שניידר כי אם היו מזמנים אותו, היה בא. כך גם נטען כי לא היה מדובר בצוואה אשר מחדשת מעבר לצוואות הקודמות, אלא רק חזרה עליהן, כאשר עורכי דין היו שותפים לעריכתן.

עוד נטען כי כלל לא היה צורך לזמן את עו"ד שניידר לאור תצהירה של עו"ד אברי, אשר העידה על כך שהצוואה הוקראה למנוח ועל כך שהמנוח אמר שזה רצונו, בעיקר לאור העובדה שהמערערים ויתרו על חקירתה.

דיון והכרעה:

38. המחלוקות שעמדו לפני בית משפט קמא, היו בעיקרן מחלוקות עובדתיות, והן האם נפלו פגמים בצוואה האחרונה, אשר הוגשה לקיום על ידי

המשיבות. בהתאם לעילות אשר פורטו בהתנגדות אותה הגישו המערערים, ועל כן בחן בית המשפט קמא האם נפלו פגמים בצוואה האחרונה של המנוח בשל השפעה בלתי הוגנת או מעורבות פסולה של הבת.

39. בית המשפט קמא הכריע בפסק דין מנומק היטב ומפורט מאוד, כי הוכח שלא הייתה תלות של המנוח בבת, לא היה בידוד חברתי של המנוח, לא הייתה מעורבות של הבת בצוואתו האחרונה של המנוח, לא הייתה השפעה בלתי הוגנת וכי האמור בצוואתו האחרונה של המנוח שיקף את רצונו.

קביעות אלה של בית המשפט קמא הינן קביעות עובדתיות, שהתבססו על הראיות והעדויות שנשמעו לפניו, מהן התרשם באופן בלתי אמצעי, וכן התבססות ובחינה של חוות דעת המומחים שהונחו בפניו, על בסיס קבע ממצאי מהימנות והעדיף את גרסת המשיבות על-פני גרסתם של המערערים באשר לאומד דעתו הברור והמפורש של המנוח.

עיון בטענות המערערים לפניו, מעלה כי עיקר טענותיהם הינן כנגד קביעותיו העובדתיות של בית המשפט קמא.

40. כידוע, רק לעיתים רחוקות תתערב ערכאת הערעור בממצאים עובדתיים אשר נקבעו על-ידי הערכאה הדיונית, אשר שמעה את העדויות והתרשמה התרשמות ישירה ובלתי אמצעית ממהימנותם של העדים. התערבות מסוג זה יוחדה למקרים חריגים ויוצאי דופן בהם הגרסה העובדתית שאומצה על-ידי הערכאה הדיונית אינה מתקבלת על הדעת, או שהיא תוצאה של התעלמות מראיות שהוצגו לפניה.

41. המקרה שלפנינו אינו בכלל חריגים אלה. כאמור, עיון בפסק דינו של בית משפט קמא שהובא לעיל בהרחבה, מלמד כי בית משפט קמא נדרש ובחן את העדויות והראיות שהונחו לפניו, ובין היתר גם את עדותה של הבת, והעדיף למעשה את גרסת המשיבות על-פני גרסת המערערים, ולפיכך, לא מצאנו עילה להתערבותנו בממצאים ובמסקנות אשר גובשו על בסיסם.

ניסיון המערערים לקעקע את עדותה של הבת רותי פרס קורא להתערבות בית משפט שלערעור בממצאי עובדה ומהימנות של הערכאה דלמטה. ברם, כידוע אין זה מדרכה של ערכאת הערעור לנהוג כך, אלא במקרים חריגים כאשר מתגלים על פני הדברים פגם או שגיאה עקרונית היורדים לשורש הדברים בהערכת הראיות ובקביעות העובדות (ראו: ע"א 3601/96 בראשי נ' עיזבון המנוח

זלמן בראשי ז"ל, פ"ד נב(2) 582 (1998); ע"א 558/96 חברת שיכון עובדים בע"מ נ' רוזנטל, פ"ד נב(4) 563 (1998); ע"א 6534/09 ברג'ות נ' אבו אחמד (2.2.2011).

יפים לעניין זה דברי כבוד השופט דנציגר בע"א 8589/06 שפיגל נ' איינס (14.5.2008):

"הלכה מושרשת וידועה היא כי לא בנקל תבטל ערכאת הערעור קביעות עובדתיות שאותן קבעה הערכאה הדיונית, לאחר שהוצגו בפני הערכאה הדיונית ראיות ונשמעו בפניה עדויות ולאחר שהעריכה את מהימנותם של העדים וקבעה ממצאים העובדתיים, בהתבסס על מארג הראיות הכולל שהוצג בפניה. התערבות בממצאים עובדתיים שנקבעו בערכאה הדיונית תעשה רק במקרים חריגים וקיצוניים, כגון מקרים בהם נפל בהכרעתה של הערכאה הדיונית פגם היוורד לשורשו של עניין, או כשהממצאים שקבעה ערכאה זו אינם מבוססים על פניהם" [ראו למשל: ע"א 3601/96 בראשי נ' עזבון המנוח זלמן בראשי ז"ל (פורסם בנבו, 11.6.98); ע"א 6018/03 אוליאיר נ' מסא א.א. ייזום וניהול נכסים בע"מ (פורסם בנבו, 21.1.07)]."

42. די באמור לעיל כדי להביא לדחיית הערעור שהגישו המערערים.

43. למעלה מן הצורך נציין כי למעשה, המערערים חוזרים וטוענים את אותן הטענות שנטענו על-ידם בבית משפט קמא, טענות שנבחנו ונבדקו על-ידי בית משפט קמא ונדחו תוך קביעת ממצאי מהימנות וממצאים עובדתיים באשר לנסיבות עריכת צוואות המנוח ותוכן, כפי שפורט בהרחבה לעיל, כאשר המערערים אינם מצביעים על כל שגיאה או טעות משפטית בקביעותיו של בית משפט קמא.

44. האמור יפה אף ביתר שאת בכל הקשור לטענת המערערים כי בית המשפט קמא התעלם מהקלטות אשר הגישו ולא האזין להן, בשל כך שקבע כי המערערים השמיטו במכוון חלקים בתמלילי הקלטות.

ראשית, מקריאת פסק הדין עולה בבירור כי בית המשפט קמא האזין לקלטות וקרא את התמלילים. שנית, הפגמים המכוונים שנפלו בתמלולי הקלטות לא היו הסיבה היחידה להחלטת בית המשפט קמא לתת להן משקל מופחת, בית המשפט קמא הדגיש כי ההקלטות לא הוגשו ב-"זמן אמת" בחיי המנוח, באופן שלמנוח ניתנה האפשרות להסביר אותן.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

כמו כן, בית המשפט קמא הדגיש כי לא הוגשו כל ההקלטות אשר היו בידי המערערים וכי כל שצורף על ידי המערערים מתייחס לתקופת זמן של שבועיים בשנת 2007 ותקופה קצרה ביותר בשנת 2010, והמערערים לא הסבירו מדוע, על אף ההקלטות והתיעוד הרב לאורך השנים של המנוח, צורפו קלטות מועטות כל כך.

לבסוף, נקבע על ידי בית המשפט קמא כי אין בקלטות דבר התומך בטענותיהם של המערערים.

45. יצוין, כי אכן משמיעת ההקלטה מיום 16.11.2010 עולה כי המנוח אהב מאוד את המערערים, כי אין באפשרותו לצאת מביתו וכי הוא חש ייאוש ממצבו.

יחד עם זאת, בניגוד למסקנת המערערים וניסיונם בשיחה זו להפיל את האשמה לייאוש על הבת, הרי שהמנוח הבהיר באופן חד משמעי כי הייאוש כלל לא קשור למי מהמשיבות, אלא לצער בשל מצבו הבריאותי ואף ציין "ככה רוצה אלוהים". כמו כן, המנוח אף הדגיש כי הניתוק שהוא חווה, נבע מהתלות במכונת ההנשמה והקטטר, אשר מרתקים אותו לביתו.

46. למשיבות גם הסבר מניח את הדעת באשר לתפנית שהתרחשה בין הרעפת האהבה ביום 16.11.2010 לשליחת המכתבים ביום 30.11.2010 וביום 13.12.2010, בהם הדגיש כי מניעי המערערים מונעים מבצע כסף ורצון לבזוז אותו בעוד בחיים, והפנייה לפקידות הסעד להפסקת ביקורי המערערים. המשיבות מדגישות, ובית המשפט קמא קיבל את גרסתן, כי בתקופה זו קרה מבחינת המנוח הנורא מכל – הוא הושפל כפי שלא הושפל מימיו, ונבגד על ידי נכדיו בהם השקיע כה רבות מקטנותם, כאשר אלה פעלו כדי למנוע את ביטול האפוסטרופסות.

וידגש, על אף טענת המערערים כי בעת ההקלטות מיום 9.11.2010 ומיום 16.11.2010 המנוח היה כבר מודע להתנגדות, הרי שההתנגדות הוגשה ביום 18.11.2010, ולכן במועד ההקלטות המנוח היה יכול להיות לכל היותר מודע לרצון המערערים להגיש את ההתנגדות, ולא להגשת ההתנגדות עצמה.

כמו כן, עו"ד שצקי הסביר כי הליכי ביטול האפוסטרופסות היו אלה אשר גרמו לקרע בין המערערים לבין המנוח.

47. מהראיות עולה כי המנוח מעלה על נס את החופש שלו על עצמו וכי הוא נפגע עמוקות מכל מי שינסה למנוע ממנו את היכולת להחליט על עצמו ועל רכושו. כך גם עולה מההקלטות אותן הגישו המערערים מהשבועיים בשנת

2007, בתקופה שבה הבת ביקשה וקיבלה אפוטרופסות על המנוח, כי המנוח חש נבגד והביע את מורת רוחו כלפי הבת, כאשר הטיח בה האשמות בנוגע לגניבת כספים וניסיון להשתלט על רכוש.

לכן, כעסו של המנוח ברור והגיוני כאשר בהקלטה מיום 9.11.2010 נשמעים המערערים כאשר מנסים הם להרגיע את המנוח באומנם לו "אל תדאג", "אל תיבהל ממני, סבא", "תירגע תירגע", "אתה יכול להיות יותר רגוע", "שום דבר עוד לא נגמר", "שזה לא יעציב אותך", אך מנגד ביום 18.11.2010 מגישים הם התנגדות לבקשתה של הבת לביטול האפוטרופסות, רק יומיים לאחר הפגישה ביום 16.11.2010, בה כלל לא הזכירו את עניין האפוטרופסות.

עוד יש לציין כי ההקלטה מיום 9.11.2010 רצופה שתיקות ארוכות והתלחשויות ולכן לפחות לגביה רב הנסתר על הגלוי.

48. עולה מכל האמור, כי ההקלטות מיום 9.11.2010 ומיום 16.11.2010, להן הפנו המערערים והדגישו את חשיבותן, לא מעוררות "ספק ולו הקל שבקלים" באשר לרצונו של המנוח, אלא אף מחזקות את גרסתן של המשיבות כי המנוח חש נבגד מרצון המערערים להגיש התנגדות לבקשה לביטול האפוטרופסות לאור הצהרתו כי לא יוותר על אף האיומים על שפיכות הדמים.

כך גם יש לקחת בחשבון את הנסיבות שבהן השיחות הוקלטו. לא מדובר בהקלטה של פגישה טבעית בין שני קרובי משפחה, המערערים מודעים לכך שהם מוקלטים על כל המשתמע מכך, וניתן להניח כי גילויי האהבה מצד המערערים מוגזמים במידה כדי להוכיח את אשר באו להוכיח, וכך גם הגיוני כי המערערים ילחשו למנוח את אשר לא ירצו כי יישמע בהקלטה ולעומת זאת יגידו בקול דווקא את מה שנוח להם אשר יישמע.

כאשר המערערים יוצאים מביתו של המנוח ביום 9.11.2010 מציינים הם אחד לשני "ידעתי איך לדבר איתו", ואילו ביום 16.11.2010, כאשר הובהר להם על ידי העובד הסוציאלי שאין אפשרות יותר ללחוש, לפתע אין כלל התייחסות לבקשה לביטול אפוטרופסות.

49. לאמור יש להוסיף כי התקיים ביקור נוסף ב-23.11.2010, חמישה ימים לאחר הגשת ההתנגדות לבקשה לביטול אפוטרופסות, אבל הקלטה שלו לא הוגשה על ידי המערערים, זאת על אף שברור כי המערערים לא חדלו פתאום מלהקליט את פגישותיהם עם המנוח, ולכן סביר להניח כי הקלטה זו פועלת כנגדם.

על הימנעות צד מלהעיד עד (או להביא ראיה) לטובתו כבר נקבע בהלכה מוכרת: "כלל נקוט בידי בתי המשפט מימים ימימה, שמעמידים בעל דין בחזקתו, שלא ימנע מבית המשפט ראיה, שהיא לטובתו, ואם נמנע מהבאת ראיה רלבנטית שהיא בהישג ידו, ואין לו לכך הסבר סביר, ניתן להסיק, שאילו הובאה הראיה, הייתה פועלת נגדו. כלל זה מקובל ומושרש הן במשפטים אזרחיים והן במשפטים פליליים, וככל שהראיה יותר משמעותית, כן רשאי בית המשפט להסיק מאי-הצגתה מסקנות מכרעות יותר וקיצוניות יותר נגד מי שנמנע מהצגתה" (ראו לעניין זה ע"א 548/78 שרון נ' לוי, פ"ד לה(1), 736 (1980). וראו בהרחבה יעקב קדמי, על הראיות, חלק רביעי, תש"ע-2009, עמ' 1899-1911).

50. מכל האמור עולה כי צדק בית המשפט קמא כאשר נתן משקל נמוך להקלטות אשר הגישו המערערים. כמו כן, בהתחשב באמור לעיל ובעובדה שהמנוח עוד בחייו העניק למערערים מתנות רבות בסך מיליוני ₪, עולה כי מסקנתו של בית המשפט קמא באשר להגיונה של הצוואה האחרונה של המנוח התבססה על העדויות והראיות שהונחו לפניו, כאשר לבית המשפט של ערעור אין אותו יתרון הקיים לערכאה הדיונית מהתרשמות בלתי-אמצעית מן העדויות.

המקרה דנן אינו בין המקרים החריגים ויוצאי דופן בהם הגרסה העובדתית שאומצה על-ידי הערכאה הדיונית אינה מתקבלת על הדעת, או שהיא תוצאה של התעלמות מראיות שהוצגו לפניה, אלא להיפך – בית המשפט קמא האזין להקלטות, קרא את התמלילים, בחן את כלל הראיות שהוגשו, שמע את כל העדים, ולבסוף הגיע לגרסה העובדתית אשר, למצער, מתקבלת על הדעת.

51. הטענה כי עצם היותה של הבת אפטרופסית למנוח מקימה חזקה לקיומה של השפעה בלתי הוגנת היא טענה חדשה אשר הועלתה לראשונה בערכאת הערעור. הלכה ידועה היא שאין להעלות טענות חדשות בפני ערכאת הערעור, ראו לעניין זה דברי השופט ג'ובראן בע"א 9207/04 כמיסה נ' גרטלר (14.8.2008):

"ואולם, ערכאת הערעור אינה המקום להעלאת טענות חדשות, המהוות "מקצה שיפורים".

(...)

"... כידוע, הלכה היא, כי תפקידו של בית-המשפט לערעורים אינו להחליט במשפט כאילו הוא יושב בערכאה הראשונה, אלא תפקידה של ערכאת הערעור הוא להעביר תחת שבט הביקורת את פסק-הדין של בית-המשפט מהערכאה הראשונה. משמע, אין מדובר בשמיעה מחדש של ההתדיינות כולה, אלא מדובר במערכת בקרה הבוחנת את ההחלטה שנתנה הערכאה הדיונית..."

52. בכל מקרה, המערערים אינם מציגים חזקה משפטית לקיומה של תלות, הקמה כתוצאה מכך שבתו של המנוח שימשה כאפוטרופסית. ילדים המטפלים בהוריהם בזקנתם הרי זו דרכו של עולם ואין בכך בכדי להוות השפעה ובוודאי שלא השפעה בלתי הוגנת.

המערערים גם לא מספקים כל הסבר, אשר נתמך בראיות, באשר לצוואת 2006, אשר נערכה בטרם מונתה הבת כאפוטרופסית של המנוח. המנוח הביע את רצונו שלא לצוות חלק מעיזבונו למערערים וזאת עוד בטרם שהחלה ההשפעה הבלתי הוגנת, אף לשיטתם של המערערים. המנוח אף מספק הסבר לנישול המערערים בצוואת 2006 כאשר ביקש מכל בני משפחתו "להם דאגתי חומרית והענקתי מרכושי בחיי, לכבד את רצוני ולהמנע מכל סכסוך בגין ירושתי".

53. נוסף על כך, בפסקי דין רבים נקבע כי גם אם המנוח הותיר אחריו צוואה בלתי סבירה המקפחת מי מקרוביו, עדיין יש לכבד את רצונו: "נכבד רצונו של אדם בצוואתו, ויהא רצונו שרירותי, בלתי סביר, מקפח ואף אכזרי ככל שיהיה". (ע"א 1212/91 לב"י נ' בינשטוק, פ"ד מח(3) 705 (1994)).

ודוק, בהתאם לסעיף 25(א) לחוק הירושה, תשכ"ה-1965, בית המשפט צריך להשתכנע שהצוואה משקפת את רצונו של המנוח רק במידה ונפל פגם בצוואה:

25. (א) התקיימו מרכיבי היסוד בצוואה, ולא היה לבית המשפט ספק כי היא משקפת את רצונו החופשי והאמיתי של המצווה, רשאי הוא, בהחלטה מנומקת, לקיימה אם אף נפל פגם בפרט מן הפרטים או בהליך מן ההליכים המפורטים בסעיפים 19, 20, 22 או 23 או בכשרות העדים, או בהעדר פרט מן הפרטים או הליך מן ההליכים כאמור."

לכן, צדק בית המשפט קמא כאשר קבע כי לצורך פסק הדין אינו נדרש להכריע מה הם קשרי המשפחה האמיתיים בין המנוח לבין המערערים. גם אם נניח כי המנוח ידע שהמערערים או מי מהם ילדיו והיה מודע לקשרי המשפחה הנכונים בעת שערך את צוואתו, הרי לכל היותר יש בכך על מנת להשליך על סבירות הצוואה ורצונו של המצווה.

בית המשפט קמא יצא מנקודת הנחה שהמנוח ידע מי הם צאצאיו והיה מודע לקשרי המשפחה הנכונים בעת שערך את צוואותיו, ובכל זאת קבע כי לא הייתה השפעה בלתי הוגנת והתערבות פסולה בצוואה מצד הבת, ולכן אין כל עילה להתערבות ערכאת הערעור בקביעה זו.

54. כך גם לגבי הטענה כי המניע לנישול עליו הצביע בית המשפט קמא הינה תוצאה של תפיסה מסולפת של המציאות על ידי המנוח, מדובר בטענה חדשה המועלית לראשונה בערכאת הערעור, ובכל מקרה דינה להידחות שכן לא הוכח לבית המשפט קמא כי קיים כל פער בין המציאות האובייקטיבית לבין תפישתו הסובייקטיבית ופרשנותו של המנוח למציאות.

כפי שפורט לעיל בהרחבה, בכל מקרה המציאות האובייקטיבית היא כי המערערים הגישו התנגדות לביטול האפוסטרופסות על המנוח וניסו בכל דרך אפשרית לסכל את ביטול המינוי, כך שאין אמת בטענה כי המנוח החזיק בתפיסה מסולפת של המציאות.

כמו כן, אף בתי המשפט בערכאות השונות התרשמו כי המניע של המערערים למניעת ביטול האפוסטרופסות אינו טובת המנוח, אלא הרושם שנוצר הוא כי האינטרס האחד והיחיד העומד בבסיס בקשתם, הרצון לשמר את רכושו של המנוח עבור המערערים, ואף נקבע בנוסח זהיר כי המערערים "לוטשים את עיניהם לרכוש" של המנוח.

55. באשר למחדל בהבאת עו"ד שניידר, עורך הצוואה האחרונה, להעיד בבית המשפט קמא, מעת שהמערערים ויתרו על חקירתה של עו"ד אברי, ברור כי אין לזקוף זאת לחובת המשיבות. עו"ד אברי בתצהירה תיארה את נסיבות עריכת הצוואה, התנהלותו העצמאית של המנוח במעמד קריאת הצוואה ואישורה, והעובדה שאיש לא היה נוכח באותו מעמד זולת העדים והמנוח. בהבאת תצהירה של עו"ד אברי פטרו עצמן המשיבות מהבאתו של עו"ד שניידר לעדות ויש לזקוף את מחדל אי הבאתו לחובת המערערים.

ככל והמערערים האמינו כי עדותו של עו"ד שניידר הייתה כה "חיונית וקרדינלית" לצורך בחינת אומד דעתו של המצווה ורצונו העצמאי, הרי שהיה עליהם לזמן את עו"ד שניידר לעדות.

אכן עו"ד שניידר פעל מטעם המשיבות ועל כן, ככל שהיה צורך בכך, מצופה היה שיזמן על ידן. אולם, מעת וכאשר המערערים ויתרו על חקירתה של עדה נוספת לצוואה אשר הוגש תצהירה, אזי אין לזקוף לחובת המשיבות את נושא הזמנת עו"ד שניידר.

56. סבורני כי אין לקבל את טענת המערערים כי הבת היא הזוכה האמיתית על פי הצוואה בהתחשב בכך שהיא זאת ששולטת באמה, האלמנה, והיא זו

שמנהלת בפועל את כל ענייני רכוש, אשר נסמכת על עדותה של האלמנה בבית המשפט קמא בלבד.

לטענת המערערים, עולה מעדותה של האלמנה בבית המשפט קמא כי איננה יודעת דבר וחצי דבר אודות ההליכים המשפטיים המתנהלים מזה שנים, ואף הכחישה את הטענות שהועלו, כביכול בשמה במסגרת כתבי הטענות שהוגשו. עוד נטען כי עולה מעדותה כי היא כלל איננה מודעת לנכסים ולכספים המשפחתיים, היא אינה מבצעת מזה שנים פעולות ברכוש ובכספים ונשענת על הבת לחלוטין.

יחד עם זאת, בית המשפט קמא התרשם כי אין מקום ליתן משקל כלל לעדותה של האלמנה, בהתחשב בכך שהייתה נסערת מאוד מהמעמד, מבולבלת ונרגשת עד מאוד.

עוד יש להוסיף, כי לעומת המערערים, המשיבות תמכו את עמדתן כי מדובר באישה פעילה וצלולה בחוות דעת של רופא מומחה בה צויין כי היא אינה דמנטית, וכן בהתרשמות פקידות הסעד מהאלמנה אשר ציינו כי היא עצמאית בתפקוד וצלולה.

מכל מקום אף אם כטענת המערערים האמורה, מעת שנקבע כי הבת לא נטלה חלק בעריכת הצוואה, אין בטענה זאת להעלות או להוריד.

57. כך גם אין לקבל את טענת המערערים כי טעה בית המשפט קמא בהחלטתו

שלא להתיר קבלת מידע רפואי אודות המנוח לתקופה הסמוכה לעריכת הצוואה. בית המשפט קמא קבע בהחלטתו מיום 18.3.2012 כי די במידע הרפואי שנחשף במסגרת ההליכים הקודמים "המידע שהיה בפני ביהמ"ש בערכאות השונות היה רב, ממצה ודן בהיבטים הנפשיים והפיזיים".

מדובר בהחלטה דיונית באופייה, והלכה ידועה היא כי ערכאת הערעור תימנע מהתערבות בהחלטות הנוגעות לסדרי דין ולסוגיות דיוניות, אשר לערכאה הדיונית מסור שיקול דעת רחב בהן. התערבות שכזו תהא מוצדקת מקום בו ההחלטה שהתקבלה עומדת בניגוד לדין, או כאשר מתעורר חשש כי נגרם למי מהצדדים עיוות דין (ראו לעניין זה רע"א 266/88 סאן אינטרנשיונל לימיטד נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(2) 206 (1990); רע"א 1296/14 צוקר נ' צוקר ובניו חברה לבניין ולהשקעות בע"מ, (7.5.2014); רע"א 6526/13 מומג'אן דה ג'רוזלם ג'וולרי מנופקצ'רינג קו בע"מ נ' אוריין ש.מ בע"מ, (5.11.2013). ראו גם: חמי בן-נון וטל חבקין הערעור האזרחי, 203 (מהדורה שלישית, 2012)).

בהתחשב בעובדה שהמידע הרפואי שעמד לפני בית המשפט קמא היה רב ואף הוגשו שלוש חוות דעת רפואיות שונות ותעודה רפואית, בכולן העידו המומחים על צלילותו של המנוח, על עצמאות מחשבתית והעדר תלות, לא מצאתי לנכון לקבוע כי החלטתו של בית המשפט קמא ניתנה בניגוד לדין, או תוך גרימת עיוות דין למערערים.

בקשה להוספת ראיות:

58. ביום 16.9.2018, כמעט שנה לאחר שמיעת הערעור, הגישו המערערים בקשה להתיר הגשת ראיות נוספות:

. דפי חשבון בנק של המנוח (להלן: דפי חשבון הבנק), מהם עולה כי מיד ובסמוך להסרת צו האפוטרופסות העביר המנוח סכום של כ-13 מיליון ₪ לבת.

. הקלטת שיחה מיום 26.6.2007, בין המנוח לבין פקידת בנק לאומי, מ. ו. (להלן: פקידת הבנק) במסגרתה ניתנה הוראת המנוח להעביר את הכספים שהופקדו על ידו בשלושה חשבונות עבור המערערים, לזכותם.

. שתי תרשומות פנימיות שערכה פקידת הבנק, האחת ביחס להוראת המנוח בשיחה הטלפונית מיום 26.6.2007 והשניה ביחס לפגישה שקיימה עם המנוח עוד באותו יום על מנת להתרשם מרצונו האמיתי בעת מתן ההוראה.

. תצהיר של ד"ר יופה, בדבר כשירותו של המנוח ביום מתן ההוראה הטלפונית.

59. נטען על ידי המערערים כי מדובר בראיות חדשות לגמרי, שלא היו בחזקתם טרם ניתן פסק הדין או בעת הגשת הערעור, אשר יש בהן כדי להשליך על כלל התיק כי הן מחזקות את גרסתם בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת ומעידות על כך שהבת שלטה ללא מיצרים במנוח.

עוד נטען כי יש בראיות החדשות ללמד על הקשר האבהי והאמיץ שהיה למנוח עם המערערים, בזמן אמת, העולה בקנה אחד עם יחסו החם והאהב של המנוח למערערים כפי העולה מהקלטות הפגישות ביניהם מיום 9.11.2010 ומיום 16.11.2010.

60. בתגובתו, נטען על ידי המשיבות, כי הראיות אינן רלוונטיות להליך זה אלא לתביעה כספית שמתנהלת בין הצדדים, כי הראיות אינן חדשות והינן עוד משנת 2007, כי הראיות חלקיות ומגמתיות, וכי הפסיקה צמצמה את האפשרות להביא ראיות חדשות בערעור רק למקרים חריגים אשר ראיות אלו אינן נמנות עליהן.

61. תקנה 457(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, קובעת ברירת מחדל לפיה בעל דין בערעור אינו זכאי להביא ראיות נוספות ומקנה לערכאת הערעור סמכות לסטות מברירת מחדל זו, רק באותם מקרים שבהם בעל דין לא יכול היה להביא את הראיה בשלב מוקדם יותר על אף שפעל ב-"שקידה ראויה" או כאשר לראיה חשיבות מכרעת להכרעה בערעור (רע"א 5421/13 כהנמן נ' מרוביץ (1.10.2013)).

62. האמור יפה אף ביתר שאת כאשר מדובר בהגשת ראיות הנעשית לאחר שהערעור נשמע, כבעניינינו, ראו לעניין זה דברי השופטת ברק-ארז ברע"א 5728/14 טומין נ' בנק מזרחי טפחות בע"מ (30.9.2014):

"כלל ידוע הוא כי לבעל דין אין זכות להגיש ראיות נוספות בערעור (ראו: תקנה 457 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984; אורי גורן סוגיות בסדר דין אזרחי 1100-1104 (מהדורה אחת עשרה, 2013)). תחולתו של כלל זה מקבלת משנה חיזוק בנסיבות שבהן הבקשה לצירוף ראיה מוגשת לאחר שהערעור נשמע. לכך ניתן להוסיף, כי ערכאת הערעור אינה נוהגת להתערב בהחלטות בעלות אופי דיוני של ערכאות קודמות (ראו למשל: רע"א 266/88 סאן אינטרנשיונל לימיטד נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(2) 206, 210 (1990); רע"א 6933/09 גיא ובר [92] הנדסה אזרחית בע"מ נ' נתיבי איילון בע"מ (8.9.2009)). אין ספק שכזו הייתה החלטתו של בית המשפט המחוזי ביחס לבקשה להגיש ראיה נוספת.

63. באשר לדפי חשבון הבנק, באים הם להוכיח את שליטתה של הבת במנוח, אך על אף העובדה שהטענה כי הכספים הועברו מחשבונות המנוח נטענה על ידי המערערים עוד בכתב ההתנגדות, בחרו המערערים שלא לחקור את הבת ולשאול האם הועברו אליה הכספים, לזמן דפי חשבון או עדות מהבנק. כמו כן, מצהירים המערערים כי נושא העברת הכספים אינו שנוי במחלוקת והמשיבות אינן מכחישות כי הכספים הועברו לרשותן. לכן, עולה כי אין כל צורך בהוספת דפי חשבון הבנק כראיה, שהרי אין בהם לחדש ובכל מקרה אין בראיה זו חשיבות מכרעת להכרעה בערעור.

64. כך גם לגבי הקלטת השיחה מיום 26.6.2007. לא מדובר בראיה אשר יש לה חשיבות להכרעה בערעור, שכן השיחה מושא ההקלטה לא הייתה שנויה

במחלוקת בפני בית המשפט קמא, ואף קיימת התייחסות לשיחת הטלפון בפסק הדין.

הקלטת השיחה רלוונטית לבירור המחלוקת בנוגע לזכאות של המערערים לכספים אשר המנוח ביקש להעבירם לידיהם, בנושא זה מתנהל הליך בבית המשפט לענייני משפחה, ובכל מקרה מחלוקת זו לא רלוונטית לערעור דנן.

כמו כן, המערערים מציינים בבקשתם כי קיבלו את הקלטת השיחה עוד ביום 22.1.2017, כשנה בטרם מועד הדיון בערעור. במידה והמערערים סברו כי יש בראיה זו חשיבות להכרעה בערעור, היו ראוי לבקש להגישה בסמוך למועד קבלתה לידיהם, או למצער בטרם מועד הדיון בערעור.

65. באשר לתרשומות של פקידת הבנק, הרי שבאות הן להוכיח כי המנוח היה צלול וברור בתקופה של בקשתו להעברת הכספים למערערים. יחד עם זאת, הערעור דנן עוסק בקיום הצוואה משנת 2011, כארבע שנים אחרי, לכן לצלילותו אין כל נפקות בנוגע לערעור דנן וברי כי ראיה זו לא רלוונטית למחלוקות בין הצדדים, כפי שבאו לידי ביטוי בהודעת הערעור.

נוסף על כך, גם ראיה זו הושגה, לפי האמור בבקשת המערערים, ביום 1.10.2017, כחודש בטרם מועד הדיון בערעור, ונכון היה לבקש להגישה בסמוך למועד קבלתה לידיהם.

גם תצהירו של ד"ר יופה מתייחס למצבו של המנוח ביום 26.6.2007, שכאמור אינו רלוונטי לערעור, ולכן אין לקבלו.

66. לאור האמור, אני סבור כי אין הצדקה בנסיבות העניין לחרוג מהכלל לפיו בעלי הדין אינם זכאים להגיש ראיה חדשה בפני ערכאת הערעור.

סיכום:

67. לאור האמור לעיל, מצאתי כי המקרה שבפנינו אינו מהמקרים החריגים בהם תתערב ערכאת הערעור בממצאים עובדתיים אשר נקבעו על-ידי הערכאה הדיונית, אשר שמעה את העדויות והתרשמה התרשמות ישירה ובלתי אמצעית ממנהיגותם של העדים.

גם משמיעת ההקלטות וקריאת התמלילים עולה כי אין בהם לעורר "ספק ולו הקל שבקלים", ובטח שלא הוכחה טענת המערערים כי הייתה השפעה בלתי הוגנת על המנוח או התערבות פסולה בצוואה, עילות ההתנגדות שכללו המערערים בהתנגדותם.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

68. כך גם המערערים לא הציגו חזקה משפטית לקיומה של תלות, הקמה כתוצאה מכך שבתו של המנוח שימשה כאפטרופסית עליו, המערערים לא הוכיחו כי קיים כל פער בין המציאות האובייקטיבית לבין תפישתו הסובייקטיבית ופרשנותו של המנוח למציאות.

וכעיקר מצווה עלינו לקיים את רצונו של המנוח, כפי שבא לידי ביטוי בצוואתו האחרונה, ומעת שמהערערים לא עמדו בנטל המוטל עליהם, להוכחת עילה לביטולה. על אחת כמה, לאחר שהוכח מנגד אודות המניע לאשר ציווה המנוח לרבות נוכח התנהלות המערערים.

התוצאה:

69. לאור כל האמור לעיל, אמליץ לחברי להרכב לדחות את הערעור ולחייב את המערערים לשלם למשיבות שכ"ט עו"ד בסך של 40,000 ₪.

70. הפיקדון שהפקידו המערערים יועבר למשיבות, באמצעות בא כוחן, על חשבון הנפסק לעיל.

ישעיהו שנלר, שופט, סג"נ

השופט קובי ורדי, סג"נ:

אני מצטרף לחוות דעתו המעמיקה והמקיפה של חברי האב"ד סגן הנשיא כבוד השופט שנלר.

קובי ורדי, שופט, סג"נ

השופטת עינת רביד:

אני מצטרפת לחוות דעתו המעמיקה והמקיפה של חברי, אב"ד סגן הנשיא כבוד השופט שנלר.

עינת רביד, שופטת

הוחלט בהתאם לפסק דינו של השופט שנלר.

המזכירות תמציא העתק מפסק הדין לבאי כוח הצדדים.

ניתן היום, י' כסלו תשע"ט, 18 נובמבר 2018.

עינת רביד, שופטת

קובי ורדי,

ישעיהו שנלר, שופט,

סג"נ

שופט, סג"נ